

„GEOVEDY PRE KAŽDÉHO“

Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta,
Katedra fyzickej geografie a geookológie
a spoluriešiteľské organizácie:
Gymnázium, Ul. Ladislava Sáru 1, Bratislava
Gymnázium na Hubeného ulici, Hubeného 23, Bratislava
Gymnázium Matky Alexie, Jesenského 4/A, Bratislava

SPRIEVODCA K EXKURZII **Dekoračné kamene**

24.10.2012

Slovenské národné múzeum – Bratislavský hrad

Lídia Turanová, Mária Bizubová
2012

Realizáciu projektu LPP-0130-09 „Geovedy pre každého“ podporila:

AGENTÚRA
NA PODPORU
VÝSKUMU A VÝVOJA

Zástavka 1

Slovenské národné múzeum

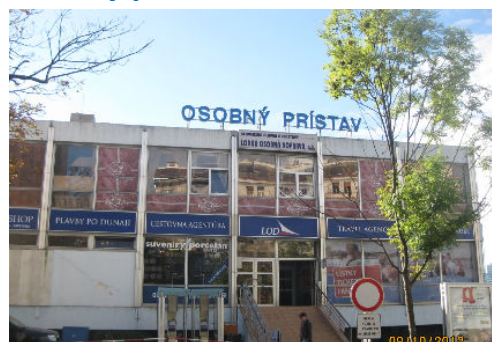
V súčasnosti v tejto budove sídli Generálne riaditeľstvo Slovenského národného múzea (SNM) a Prírodovedné múzeum. Prírodovedné múzeum sa zameriava na výskum, dokumentáciu a prezentáciu rozmanitosti a vývoja živej a neživej prírody, najmä na území Slovenska. Svojimi zbierkami (cca 2,4 milióna zbierkových predmetov) sa zaraďuje medzi významné európske múzeá.

K výstavbe monumentálnej budovy na Vajanského nábreží pristúpili roku 1924 spoločne Slovenské vlastivedné múzeum a Zemědělské múzeum. V ešte nedokončenej budove usporiadali roku 1927 Výstavu slovenských žúp pri príležitosti Medzinárodného dunajského veľtrhu. Budovu dokončili v roku 1928 podľa architektonických návrhov M. M. Harminca. Umelecká výzdoba priečelia je dielom F. Úprku, bronzové výplne vstupných dverí zhotovil S. Paukert. Expozície múzea boli slávnostne otvorené 4. mája 1930.

V priestore pred múzeom na mieste, kde stál od roku 1988 bronzový lev na vysokom kamennom pylóne nachádzajúci sa teraz v areáli Eurovea, sa je v súčasnosti pomník T. G. Masaryka - 1. československého prezidenta, ktorý osadili 20. októbra 2010 pri príležitosti 92. výročia vzniku prvej Československej republiky. Zhotoviteľom sochy T. G. Masaryka je Jaroslav Matějček. Masarykova socha je vysoká 2,2 metra a je umiestnená na približne dva metre vysokom podstavci. Bratislavská socha je kopiou diela pražského sochára Ladislava Šalouna z roku 1924 a kedysi stála v bratislavskej Zemskej banke.

Z dekoračných kameňov bol pri vchode do SNM použitý ružovosivý, pórovitý ryolit. Je to sopečná hornina mladotreťohorného veku, ktorej ťažba na Slovensku má 700- ročnú históriu. Pamätník I. ČSR je vytvorený z libereckej žuly. Vznikla v mladších prvohorách (karbón) a pochádza z Česka.

Osobný prístav

Prvá parolod' prišla do Bratislavy 2. septembra 1818 večer z Viedne. Premávala na trase Viedeň - Bratislava - Pešť. Parolod' sa nazývala Carolína po manželke cisára. Pravidelná lodná doprava po Dunaji sa začala vykonávať v roku 1830 po trase Viedeň - Bratislava - Budapešť, kedy vznikla Dunajská paroplavebná spoločnosť. Táto lodná spoločnosť mala agentúru aj v Bratislave.

Slovenská plavba a prístavy a.s. patrí svojimi aktivitami k najstarším a najspoľahlivejším plavebným spoločnostiam na Dunaji a od svojho založenia od roku 1922 dodnes prešla bohatým historickým vývojom. Spoločnosť prešla viacerými organizačnými zmenami, spojenými aj so zmenami názvu až po ten dnešný - Slovenská plavba a prístavy a.s.

Počiatkový lodný park 5 parných remorkérov a 44 vlečných člnov r.1922 sa v priebehu doterajšej vyše osemdesiatročnej histórie SPaP a.s. rozrástol na 221 plavidiel rôznych typov, veľkosti a strojných výkonov. Špecifikom SPaP a.s. je, že sa zaoberá nielen vnútrozemskou plavbou, ale v portfóliu svojich aktivít má aj plný rozsah prístavných služieb v technicky dobre vybavených prístavoch Bratislava a Komárno, špedičné služby a opravy, rekonštrukcie

a stavbu lodí. Spoločnosť Slovenská plavba a prístavy – lodná osobná doprava, a.s. sa stala na jeseň 2002 súkromnou spoločnosťou, ktorej 100% vlastníkom je španielska spoločnosť Tabacmesa, S.A. Pokračuje v tradícii lodnej osobnej dopravy na rieke Dunaj.

Na vonkajší obklad použili platne z lešteného vápenca, ktorý pochádza pravdepodobne z Maďarska.

Nástupisko propeléra

K prístavu patrí aj nástupisko propeléra. Túto funkcionalistickú stavbu postavili na podnet podnikateľa H. Hörnesa v roku 1931 podľa projektu E. Belluša.

V blízkosti je umiestnená vodomerná stanica Dunaja z 18. storočia. Stav Dunaja sa tu meria od roku 1823. Úplný rad vodných stavov je archivovaný od roku 1877, vyhodnocovanie začal Kráľovský vodohospodársky ústav robiť v roku 1901. Za toto obdobie evidovali minimum v roku 1948, kedy výška Dunaja dosiahla 570 cm, takmer rovnaký stav mal Dunaj aj v roku 1909 – 580 cm. Maximum dosiahol v roku 1954, kedy Dunaj mal výšku 984 cm (prietok mal hodnotu 10400 m³/s) a v roku 2002, keď výška dosiahla 991 cm, ale prietok iba 10310 m³/s.

Pomník venovaný pamiatke na sovietskych námorníkov

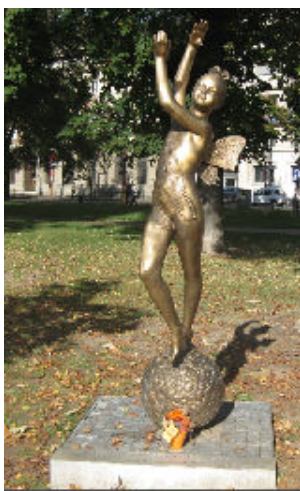
Hneď vedľa prístaviska je pomník venovaný pamiatke na sovietskych námorníkov, ktorí sa zúčastnili oslobodenia Bratislavy 4.4.1945. Pomník postavili z litavského organického vápenca mladotretohorného veku, ktorý sa ťažil v okolí Bratislavy a v Rakúsku. Miestami sa dajú pozorovať biele prierezy červených rias rodu Lithotamnium

Kúpele Grössling

Grössling mal pôvodne tri časti. V najstaršej z roku 1895 boli sedacie a vaňové kúpele. V roku 1913 bol pristavený objekt, v ktorom bol veľký a malý bazén a sauna. Funkcionalistická budova dotvorila priestor v roku 1929. Najstaršia časť pôvodných kúpeľov bola zmenená v roku 1942 na bankové priestory.

Posledným správcom objektu bol pred jeho uzatvorením STaRZ. Počas jeho spravovania sa tu uskutočnilo viacero opráv a úprav. V snahe vyhovieť hygienickým nárokom sa robili aj zásahy do historického interiéru. Plaváreň Grössling je nefunkčná od roku 1994. Priestor uzavreli, pretože v ňom bola ohrozená bezpečnosť návštevníkov.

Socha dievčatka s krídlami motýľa

Na nábreží na rohu trávniku je socha dievčatka s krídlami motýľa. Socha je podobou desaťročného dievčatka Tinky, ktorej bezstarostný život prerušila ťažká nevyliciteľná choroba. Tinka zomrela po roku strádania. Sochu dievčatka daroval mestu otec dievčatka a má byť symbolom lásky ku všetkým deťom, ktoré predčasne opustili svojich najbližších.

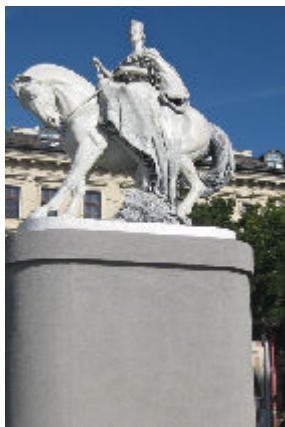
Pamätník padlým bulharským partizánom

V parčíku pozdĺž nábrežia je pamätník venovaný pamiatke padlým bulharským partizánom. Je vytvorený zo žuly, ktorá pochádza z Česka (tiská žula) s tabuľkou z kararského mramoru.

Zástavka 2

Zmenšená replika sochy Márie Terézie

3. septembra 2011 Bratislavský okrášľovací spolok odhalil na nábreží Vajanského zmenšenú repliku hlavnej časti pôvodného súsošia Jána Fadrusza – jazdeckú sochu uhorskej kráľovnej Márie Terézie. Originál sochy odhalili na mieste súčasného Námestia Ľudovíta Štúra ešte v roku 1897. Jej autorom bol bratislavský rodák, Ján Fadrusz, ktorý vo svojej dobe patril k najvýznamnejším sochárom v Uhorsku. Socha stála v Bratislave do roku 1921, keď ju rozbili ako symbol Habsburgovcov. Repliku 18 mesiacov tvorila mladá sochárka Martina Zimanová. Vyrobili ju z bieleho mramoru z Carrary.

Korunovačný pahorok

Priamo pri soche stál ešte nedávno korunovačný pahorok, čo bola novodobá pamiatka Bratislavy pripomínajúca, že pôvodne sa na tomto mieste konali korunovačné ceremoniály. Bratislava bola 267 rokov korunovačným mestom Uhorska. Kráľovskú korunu v nej prijalo desať kráľov, osem ich manželiek a jedna kráľovná. Pôvodný pahorok predstavoval upravený kopček s osemuholníkovou terasou lemovanou kamenným zábradlím, vznikol navožením zeminy zo všetkých žúp a pred každou korunováciou sa staval nanovo.

Čerstvo korunovaný uhorský kráľ na koni vystúpil na korunovačný pahorok, na ktorom mečom Štefana I. sekol na všetky svetové strany, čím prejavil odhodlanosť brániť krajinu pred nepriateľom. Architektonicky ho upravil Hillebrant, neskôr jeho úpravou mestská rada poverila Jána Fadrusza. Ústrednou časťou korunovačného pahorka bola práve socha Márie Terézie na koni z bieleho cararského mramoru, ktorú sprevádzali husári. Novodobý pahorok vznikol 1.5.2004 pri príležitosti vstupu Slovenska do EÚ a bol vybudovaný zo zeme 25 krajín EÚ. Väčšia časť kamennej časti novodobého pahorka bola vytvorená zo sopečnej horniny ryolit.

Námestie Ľudovíta Štúra

Priestor dnešného námestia v 18. storočí vyplňali posledné zvyšky dunajského ramena, ktoré obtekalo ostrov Grössling. Neskôr práve tu stál korunovačný pahorok a príslušné námestie sa preto až do roku 1939 nazývalo Korunovačné námestie. Po zbúraní sochy Márie Terézie v roku 1921 tu postavili v roku 1938 pomník M. R. Štefánika, ktorého časť už počas vojny odstránili. Od roku 1972 tu stojí pomník Ľudovíta Štúra. Tvorcami pomníka sú umelci T. Bartfay a J. Salay. Je zhotovený z libereckej žuly.

Na východnej strane námestia vidieť Lafranconiho palác, v ktorom dnes sídli Ministerstvo životného prostredia SR, predtým to bol Dom zväzarmu. Budovu postavili v druhej polovici 19. storočia na mieste bývalého solného úradu. Stavbu si objednal u I. Feiglera ml. podnikateľ Lafranconi. Zaujímavá je predovšetkým strešná konštrukcia budovy, ktorú sem preniesli z objektov Viedenskej svetovej výstavy.

Dunajské ramená a ostrovy. Vpravo časť ostrova Grössling (Pišút, 2009)

Reduta je neoslohová budova postavená v rokoch 1913 – 1919 na mieste starej mestskej sýpky podľa projektu architektov Komoru a Jakaba. Silueta budovy sa snaží

kopírovať základný tvar staršej budovy postavenej v rokoch 1773 – 1774 podľa projektu Hillebrandta. Zo starej sýpky sa podarilo zachovať portál osadený na nádvorí. Svojho času bola Reduta miestom zábav, estrád, umeleckých vystúpení a rôznych zhromaždení obyvateľov Bratislavy. Svoju prevádzku tam mali Slovenské aerolínie, z tohto miesta odchádzal autobus na letisko. V minulosti sídlila, ale aj súčasnosti v sídli v Redute Slovenská filharmónia, konajú sa tam známe Bratislavské hudobné slávnosti, je tam aj štýlová reštaurácia.

Na západnej strane námestia je Esterházyho palác z druhej polovice 19. storočia (staviteľ I. Feigler ml.), ktorý do roku 1990 spolu s ďalším Dessewffyho palácom slúžil ako Dom ZČSP. Budovy sa vyznačujú typickými neorenesančnými prvkami, pripomínajúcimi odkaz talianskej vrcholnej renesancie, architektúry mestských palácov. Priestory Esterházyho paláca získala v roku 1990 Slovenská národná galéria. V priestoroch prízemia pôsobila legendárna bratislavská kaviareň Berlinka. V súčasnosti v rekonštruovanej "stĺpovej sieni" poskytuje služby verejnosti kubánska reštaurácia Malecón.

Slovenská národná galéria (SNG)

SNG tvorí komplex budov s ústrednou, pôvodne štvorkrídlovou barokovou rezidenciou bývalej mestskej polície situovaných na dunajskom nábreží (odtiaľ pomenovanie Vodné kasárne). Iniciátorom jej založenia bol básnik, novinár a spisovateľ Laco Novomeský. Samotná budova vznikla v období rokov 1759 – 1763 (architekti G.B. Martinelli, F.A. Hillebrandt. V roku 1940 bolo zbúrané južné krídlo. Pre účely SNG bola adaptovaná v rokoch 1950 až 1955. V rokoch 1969 – 1977 bola historická budova rekonštruovaná a doplnená o modernú

prístavbu podľa návrhu architekta V. Dedečka.

Fond SNG pozostáva z cca 55 000 diel, na celkovej výmere výstavnej plochy 3328 m², z čoho dve tretiny pripadli na stále expozície výtvarných diel a zvyšok na prechodné výstavy domáceho pôvodu i zo zahraničia.

Na vonkajší obklad novej prístavby Slovenskej národnej galérie boli použité platničky z ílovitých bridlíc. Pochádzajú z pohoria Jeseníky v Čechách a sú mladoprvohorného veku. Obklad kvetináčov oddeľujúcich galériu od ulice je zo spišského travertínu.

Hotel Devín

Hotel Devín bol postavený v roku 1954. Je považovaný za klenot funkcionalizmu, našli si však v ňom svoje miesto aj umelecké diela najvýznamnejších slovenských výtvarníkov. V hoteli s výhľadom na nábrežie Dunaja, možno okrem ubytovania v komfortne vybavených izbách, či exkluzívnych prezidentských apartmánov, nájsť aj štýlové stolovanie vo Francúzskej reštaurácii a Lobby bare. Pýchou reštaurácie je jeden z najbohatších vínnych archívov na Slovensku, ktorý ponúka vyše 200 druhov vysokokvalitných značkových vín z celého sveta. Okrem toho je tam Centrum Relax s posilovňou, masážami, vyhrievaný bazén a priestor pre squash. Pri návšteve Bratislavy sa tam ubytovali herci Michael York a Jean Paul Belmondo, český spevák Karel Gott, prezidenti Václav Havel a Alexander Kvasnievsky, ale aj Dalajláma.

Vonkajší obklad hotela Devín, ako aj nábrežie Dunaja od Nového mosta po Lafranconi, tvorí spišský travertín. Je bielej fraby a pochádza z konca treťohôr a zo štvrtohôr. Ťaží sa ešte aj dnes na Dreveníku.

Hotel Danube

Hotel Danube bol postavený až po revolúcii, disponuje 276 izbami na 4 poschodiach, z toho je 70 klubových izieb, 12 suitov a 4 apartmány. Všetky izby sú klimatizované s minibarom, telefónom, televízorom so satelitnými programami a platenými filmovými kanálmi. Každá izba je vybavená vysoko-rýchlostným prístupom na internet. K dispozícii sú tiež izby pre nefajčiarov a špeciálne vybavené

izby pre telesne postihnutých.

Vonkajšie obloženie hotela Danube tvorí biely riasový vápenec a sivý pieskovec s chodbičkami krabov. Pochádza z Portugalska a jeho vek sú mladšie treťohory.

Zástavka 3

Hviezdoslavovo námestie

Hviezdoslavovo námestie vzniklo v rokoch 1775-78, po zbúraní mestských hradieb a zasypaní vodnej priekopy. V stredoveku to bol voľný priestor medzi bočným ramenom Dunaja a jeho hlavným korytom, na ktorom v 14. storočí vznikla osada rybárov Neusiedl. Líniu mestských hradieb tvoril múr, na ktorý boli postavené domy na ľavej strane. Blízko divadla stála tzv. Rybárska brána, zvyšky ktorej sú zakonzervované pod sklom vedľa starej budovy Slovenského národného divadla (SND). Po vzniku námestia tu vysadili alej stromov a tak vznikla prvá promenáda - prvé korzo, kam chodili starí Prešpuráci „štrádovať“ vo voľnom čase. Hviezdoslavovo námestie prešlo koncom 20. storočia výraznou rekonštrukciou, pričom sa jeho vzhľad výrazne zmenil. V centrálnej časti námestia sa nachádza pódium určené na kultúrne podujatia a okrajom námestia prechádza pozdĺžna fontána.

V blízkosti Slovenského národného divadla sa nachádza socha Pavla Országha Hviezdoslava v nadživotnej veľkosti. Pôvodne tam stál pomník Hummela, neskôr pomník maďarského básnika Š. Petöfiho. Podstavec sochy P. O. Hviezdoslava je z tmavej českej žuly z Rakovníka. Je starohorného veku. Dlažba námestia je z nefelinického bazanitu (hornina podobná čadiču) z okolia Filakova. Dlažba pred SND je zo sivého a bordového andezitu, ktorý má technický názov TRI KAMENE. Patrí ml. treťohorám a ťaží sa v Dobrej Nive. Prístavba SND má obklad zo spišského travertínu, na hotel Carlton použili neleštený starohorný granit Balmoral z Fínska.

Na Hviezdoslavovom námestí si všimneme fontánky na pitie zo zeleného serpentinitu (VERDE SERRANO), s bielymi kalcitovými žilkami a zaujímavým vzhľadom, ktorý pripomína hadiu kožu. Preto sa táto premenená hornina nazýva tiež hadec. Má druhohorný vek a pochádza zo Santa Clary na Kube.

Kino Mladost. Najstaršie stále kino na Slovensku Elektrobioscop sa v roku 1905 presťahovalo z hotela Zelený strom (dnes tam stojí hotel Carlton). do súčasných priestorov kina Mladost na Hviezdoslavovom nám. Ako prvé kino na Slovensku, resp. vtedy ešte v Hornom Uhorsku, používalo dva premietacie stroje, čiže sa premietalo bez prestávok potrebných na založenie nového filmového kotúča do premietacieho stroja. V súčasnosti má kino klimatizáciu, zvuk Dolby stereo, pohodlné sedadlá so zabudovaným tlmočnickým zariadením a najmodernejší akustický obklad, takže akustika kinosály je na najvyššej úrovni. Ako jediné kino na Slovensku má štatút Európskeho kina od Rady Európy a jeho fondu Eurimages/Europa cinemas.

Objavila sa tu tiež socha Ch. Andersena so zaujímavým horninovým podkladom (rôzne žuly, migmatit).

Morový stĺp na Rybnom námestí

Rybné námestie vzniklo v druhej polovici 18. storočia na mieste priestranstva pred Vydrickou bránou. Morový stĺp Najsvätejšej Trojice bol postavený v roku 1713, v čase, keď mesto postihla mohutná morová nákaza. V Prešporku sa vtedy uskutočnila korunovácia kráľa Karola VI. a súčasne zasadal uhorský snem. Epidémii podľahlo 358 ľudí v starom meste, 2535 na predmestiach a 529 mŕtvych bolo na hrade a v podhradí. Na stĺpe sú tri sochy tradičných patrónov boja proti moru: socha sv. Rocha, sv. Ondreja a sv. Karola Bartolomejského. V roku 1780 stĺp rokokovo upravili a doplnili o diela prešporského sochára J. Sartoryho. Na podstavci umiestnili tri reliéfy s morovými výjavmi, ktoré zobrazujú sv. Rozáliu, Posledné pomazanie a Nesenie mŕtvych. Neskôr stĺp doplnili o súsošie, ktoré znázorňuje ako uhorský kráľ Štefan I. odovzdáva Immaculate – patrónke Uhorska uhorskú kráľovskú korunu.

Samotná socha je z umelého pieskovca vytvoreného podrvením kameňa z pôvodného lomu, v ktorom sa hornina ťažila. Zábradlie je zo zlepenca mladotreťohorného veku

Zástavka 4

Pamätník holokaustu a stena spomienok

Patrí k novodobým pamiatkam Bratislavy. Je na mieste, kde pôvodne stála hlavná bratislavská synagóga. Jej tvar môžete vidieť na stene spomienok. Pamätník holokaustu má podobu 4 m vysokej bronzovej plastiky. Na mramorovom podstavci z dioritu je nápis ZACHOR, čo znamená Pamätaj!

Bibiana

Dnes je to Medzinárodný dom umenia pre deti. Organizujú sa tu rozličné kultúrne a zábavné podujatia, výstavy, každý druhý rok sa tu uskutočňuje podujatie – Bienále ilustrácií detskej knihy Bratislava (BIB), na ktorom vystavujú svoje diela ilustrátori z celého sveta. Najlepšie práce oceňuje porota Zlatým jablkom. Pôvodne tu stáli dva meštianske domy z roku 1746, ktoré postavili v nefunkčnej hradbovej priekope neďaleko Vydrickej brány. Jej zvyšky sú ešte zachované.

Konkatedrála svätého Martina

Bratislavský Dóm sv. Martina je najväčšou gotickou stavbou v Bratislave. Začal sa stavať v 13. storočí na mieste pôvodného románskeho kostola. Bol poškodený vojnou, silným zemetrasením a dnešnú podobu nadobudol v roku 1849. Pozoruhodné sú rozmery kostola: dĺžka 69,37 m, šírka 22,85 m, výška 16,02 m. Ku kostolu boli pristavané viaceré kaplnky – gotická kaplnka sv. Žofie, vdovy po českom kráľovi Václavovi IV., kaplnka sv. Anny a baroková kaplnka sv. Jána Almužníka. Veža kostola bola postavená súčasne s 3 loďami kostola, bola súčasťou mestského opevnenia a slúžila k obrane mesta. Jej výška je 85 m, na vrchole sa nachádza pozlátená poduška s rozmermi 2 x 2 m a na nej 1 m vysoká kópia uhorskej kráľovskej koruny vážiaca 300 kg. V 16. storočí bol dóm svedkom korunovácií uhorských kráľov. V rokoch 1563 – 1830 tu bolo korunovaných 11 uhorských kráľov a 8 kráľovských manželiek. V tomto kostole sa po prvý raz hrala Beethovenova Missa Solemnis.

V dóme môžeme obdivovať barokové súsošie sv. Martina od sochára G. R. Donnera, ale aj gotické a renesančné náhrobky, prekrásne farebné okná, či osemhranné stĺpy. V katakombách dómu sú pochovaní významní cirkevní hodnostári i príslušníci šľachty. Svoj odpočinok tu našiel aj Jozef Ignác Bajza, autor prvého slovenského románu. Od 11. novembra 2002 je Dóm sv. Martina národnou kultúrnou pamiatkou.

Pri výstavbe Dómu sv. Martina bol použitý riasový vápenec (nazýva sa tiež litavský podľa pohoria Litavské vrchy alebo Leitha v Rakúsku, kde sa hojne vyskytuje a ťaží). Je mladotretihorného veku. Patril k obľúbeným dekoračným kameňom starej Bratislavy.

Dom U dobrého pastiera

Zaujímavý meštiansky rokokový dom z 2. polovice 18. storočia. Bol postavený pre bratislavského obchodníka v rokoch 1760 – 1765. Patrí medzi najkrajšie rokokové stavby v Bratislave a zároveň je to jedna z mála zachovaných pôvodných budov bratislavského podhradia. V roku 1975 ho zrekonštruovali. Mestské múzeum v ňom otvorilo unikátnu expozíciu historických hodín z obdobia od 17. do začiatku 20. storočia, ktoré boli vyrobené najmä v dielňach bratislavských majstrov. Na fasáde domu sa zachovalo jedno iluzívne okno. Plastika Dobrého pastiera v nike pod baldachýnom nie je pôvodná.

Zástavka 5

Bratislavský hrad – Žigmundova brána

Hrad je jednou z hlavných dominánt mesta. Stojí na 85 m vysokej hradnej skale, ktorú tvorí bratislavský granodiorit s pegmatitom. Z hradných výhľadov je pekný pohľad na Devínsku bránu – prielomovú dolinu Dunaja, ktorý sa prezeráva cez Malé Karpaty, Hainburské vrchy na rakúskej strane Dunaja a viaceré obtočníky (skalné útvary z tvrdších hornín, ktoré rieka pri svojej činnosti nezničila, ale obtiekla), napr. Braunsberg alebo Scholssberg.

Hrad bol obývaný od nepamäti. Prvý predchodca dnešného Bratislavského hradu vznikol na hradnom kopci pravdepodobne už v čase vzniku egyptských pyramíd (v 2. polovici 3. tisícročia pred Kr.). Dnešný vzhľad blokovej monumentálnej stavby vznikol v rámci neskorogotickej prestavby za kráľa Žigmunda Luxemburského (1427). Dokončili ju až o niekoľko desaťročí neskôr za vlády Mateja Korvína (1440 – 1490). V tomto čase pripojili k hradu aj samostatne stojacu Korunnú vežu, vybudovala sa vstupná

Žigmundová (Korvínová) brána, ktorou vstúpime do hradného areálu. Kapitán Štefan Rozgoň dal vybudovať na nádvorí studňu, z ktorej sa čerpala voda pre potreby hradu až do poslednej prestavby. Aby jej bolo dostatok dvorný radca Kempelen vypracoval návrh na čerpanie vody zo studne na dunajskom nábreží (tzv. Vodná veža). Zariadenie fungovalo až do roku 1885. Horniny, ktoré tvoria hradné múry sú rôzne najmä rôzne variety žúl, či granodioritov a ich žilné ekvivalenty pegmatit a aplít.

Zástavka 6 – nádvorie

Najstaršia písomná správa je až z r. 907. Väčšina historikov sa zhoduje v názore, že meno Bratislava pochádza od slovanského mena držiteľa hradu Braslava. Toto obdobie dokumentujú zvyšky trojlodovej baziliky, najväčšej sakrálnej veľkomoravskej stavby na území Slovenska. Zo slovanského kniežacieho hradu vznikol postupne prestavbami a úpravami stredoveký hrad, neskôr aj župný hrad a korunovačný hrad.

Posledná veľká prestavba, ktorá zmenila pevnosť na reprezentačné sídlo habsburského cisárskeho dvora, sa uskutočnila v rokoch 1750 až 1760 podľa projektov významných európskych - francúzskych, talianskych a rakúskych - architektov J. N. Jadota, L. N. Pacassiho a J. B. Martinelliho. Krátko nato postavili podľa projektov P. A. Hillebrandta aj Tereziánum – palác, v ktorom umiestnili obrazáreň, knižnicu a vzácne umelecké zbierky.

Koniec 18. stor. je obdobím úpadku Bratislavského hradu ako korunovačného centra krajiny. Po smrti Márie Terézie bolo na hrade školiace stredisko a seminár katolíckeho duchovenstva, v ktorom študovali mnohí známi slovenskí dejatelia (Bernolák, Fándly, Hollý, Rudnay a iní).

Hrad 30.mája 1811 vyhorel a vyše 140 rokov bol v ruinách. Nové dejiny sa začali písať až 1953, keď sa pristúpilo k jeho obnove. Rekonštrukcia hradu sa uskutočnila v rokoch 1956 až 1968 podľa projektov A. Piffľa a D. Martinčeka. Veľkú zásluhu na obnove hradu má aj

akademický maliar Janko Alexy. Po obnove nadobudol hrad pôvodný vzhľad, aký mal po tzv. tereziánskej prestavbe koncom 18. storočia.

V priestoroch hradného paláca sú reprezentačné miestnosti NR SR, ďalej tu sídli Historický, čiastočne aj Archeologický ústav SNM. V expozíciách možno vidieť napríklad sošku z mamutoviny Moraviansku Venušu, fragment lebky neandertáľca zo Šale, unikátny poklad zlatých šperkov z doby bronzovej z Barce a mnoho ďalších pamiatok.

V novej prístavbe (podľa historického vzoru) sa na západnej strane hradu sa nachádzajú kancelárie poslancov Národnej rady Slovenskej republiky. Hrad je národnou kultúrnou pamiatkou.

Na prístupe do hradu stojí kontroverzná nadrozmerná jazdecká bronzová socha Svätopluka zobrazujúca tretieho panovníka Veľkej Moravy. Autorom sochy je Ján Kulich. Spolu so žulovým podstavcom je vysoká 7,8 metra. Na podstavci je plaketa s nápisom Svätopluk a označenie Kráľ starých Slovákov.

Významné udalosti:

30.10.1968 tu podpísali [Zákon o československej federácii](#); Bratislava sa tak stala hlavným mestom Slovenska.

3.9.1992 tu podpísali Ústavu SR

24.2.2005 sa tu konal Slovakia Summit, stretnutie prezidentov G. Busha (USA) a V. Putina (Rusko)

Múry, rohy aj ozdobné hlavice hrán Bratislavského hradu boli vytvorené s riasového (litavského) vápenca, vápnitého pieskovca a lumachelového vápenca (hornina s množstvom úlomkov schránok organizmov). Vápenec pochádza z Rakúska a patrí ml. treťohorám. Na dlažbu boli použité rôzne horniny, napr. tmavý andezit, svetlohnedý pieskovec, viaceré druhy žúl a iných vyvretých hornín.

Základy Veľkomoravskej baziliky sú z ryolitu a bazaltoidného andezitu s aragonitom. Základy kostola Sv. Salvatora z XI. – XII. stor. boli vytvorené zo žltého liptovského travertínu (Bešeňová). Hradné múry tvoria rôzne variéty žulových hornín, pegmatit vápenca a i.

Zástavka 7 – park

Socha Alžbety Durínskej

V parku sa nachádza socha patrónky rehole svätej Alžbety - Alžbeta Durínska. Alžbeta Durínska bola dcéra kráľa Ondreja II. Narodila a prežila detstvo na Bratislavskom hrade. V roku 1228 zložila sľub chudoby. Za život naplnený láskou k chudobným a chorým ju vyhlásili za svätú. Zomrela ako 24-ročná, 17. novembra 1231. Pochovali ju v Marburgu. Alžbetu vyhlásil za svätú pápež Gregor IX. už štyri roky po jej smrti. Svätá Alžbeta Durínska patrí medzi vzory a ochrancov charitatívnej činnosti. Viaceré rehoľné spoločnosti a dobročinné

organizácie nesú jej meno a inšpirujú sa jej ideálmi. Socha je postavená zo serpentinitu, s drobnými azbestovými žilkami.

Vyhliadka

Z vyhliadky pred sochou Alžbety možno vidieť Kostol svätého Mikuláša z roku 1661. Je to rannobaroková stavba postavená na mieste pôvodného gotického kostola. Dala ho postaviť vdova po palatínovi Pavlovi Pálfym Františka Khuen. Je zasvätený sv. Mikulášovi, ktorý je zobrazený ako socha v kamennej nike nad vstupným portálom. Na portáli sa zachovala dvojica erbov manželov Pálffyovcov. V interiéri je umiestnený oltár s obrazom sv. Mikuláša. Kazateľnica je dielom Petra Brandenthala. Pôvodne bol poskytnutý pre grékokatolíkov, v súčasnosti je v užívaní pravoslávnej cirkvi, ktorá si ho po požiari v roku 1945 upravila pre potreby svojho obradu.

Hrad opustíme cez Viedenskú bránu, ktorú dal postaviť v roku 1712 Karol III., aby umožnil ľahký prístup stavebného materiálu